

REFERAT |KRS| Helse- og sosialstyret (2015-2019) d. 25-09-2018

Møtedato Tirsdag d. 25. september 2018 kl. 14:00

Møtested Formannskapssalen

Indholdsfortegnelse

Program for møtet.....	3
Godkjenning av helse- og sosialstyrets protokoll av 28.08.18.....	5
Oppfølging av handlingsprogram 2018-21 - Tiltak for heltid/ redusere sykefravær.....	7
2. tertial 2018 - Helse- og sosialsektoren.....	12
Oppfølgingssak lavinntekt.....	15

Punkt 50/18: Program for møtet

Kristiansand, 17.09.2018

MØTEINNKALLING TIL HELSE- OG SOSIALSTYRET

Dato: 25.09.2018 kl. 14.00
Sted: Formannskapssalen

Innkalling gjelder bare medlemmer. Varamedlemmer møter etter særskilt innkalling.

Forfall meldes snarest til Politisk sekretariat 905 81 832.

PROGRAM FOR MØTET:

- 14.00 – 15.00** **Orientering om Arbeidsgiverfeltet**
- Heltidskultur
 - Sykefraværsoppfølging
- 15.00 – 15.15** **Pause**
- 15.15 – 16.00** **E-helse og velferdsteknologi – status**
v/ rådgiver Kjetil Løyning
- 16.00 –** **Behandling av sakskartet**

SAKSKART			
51/18	201800017-42	<u>Helse- og sosialstyresak:</u> Godkjenning av helse- og sosialstyrets protokoll av 28.08.18	1
52/18	201713851-6	<u>Helse- og sosialstyresak:</u> Oppfølging av handlingsprogram 2018-21 - Tiltak for heltid/ redusere sykefravær	7
53/18	201811587-3	<u>Helse- og sosialstyresak:</u> 2. tertial 2018 - Helse- og sosialsektoren	11
54/18	201713690-10	<u>Formannskapssak:</u> Oppfølgings sak lavinntekt	39

Viggo Lütcherath
Leder i utvalg
(sign.)

Punkt 51/18: Godkjenning av helse- og sosialstyrets protokoll av 28.08.18

Bilag

Protokoll Helse- og sosialstyret 28.08.2018

Dato 3. september 2018
Saksnr.: 201800017-42
Saksbehandler Maren Svenning

Saksgang
Helse- og sosialstyret

Møtedato
25.09.2018

Godkjenning av Helse- og sosialstyrets protokoll av 28.08.18

Forslag til vedtak

[Helse- og sosialstyret godkjenner protokoll av 28.08.18](#)

Wenche P. Dehli
Helse- og sosialdirektør

Maren Svenning
Utvalgssekretær

Vedlegg:
Helse- og sosialstyrets protokoll av 28.08.18

**Punkt 52/18: Oppfølging av handlingsprogram 2018-21 - Tiltak for heltid/
redusere sykefravær**

Dato 10. september 2018
Saksnr.: 201713851-6
Saksbehandler Ellen K. Torgersen

Saksgang
Helse- og sosialstyret

Møtedato
25.09.2018

Oppfølging av handlingsprogram 2018-21 – tiltak for heltid/forebygge og redusere sykefravær.

Sammendrag

I sak «Oppfølging av vedtatt handlingsprogram for helse- og sosialsektoren 2018-2021» 13.02.18 ble det orientert om at administrasjonen ville komme tilbake med en nærmere tilbakemelding på iverksettelse av tiltak rettet mot sykefravær. Denne saken omhandler hvordan sektoren følger opp vedtatt budsjettforslag relatert til «tiltak for å heltid/ redusere sykefraværet + forventet gevinst ved red. sykefravær». Bystyret innvilget 2 mill.kr til arbeidet med en forventet årlig gevinst, økende gjennom perioden.

Tall i 1000 kr:

Tiltak	2018	2019	2020	2021
Tiltak for heltid/ redusert sykefravær	2000	2000	2000	2000
Forventet gevinst redusert sykefravær		- 500	- 1000	- 2 500

Bevilgningen på 2 millioner sees i sammenheng med rådmannens vedtatte budsjettforslag om å øke driftsramme på 3 mill. kr årlig knyttet til lederstøtte og etablering av ressursteam, samt, sammenheng med videreføring og styrking av allerede innsats og utvikling av nye tiltak knyttet til vedtatte prioriteringer:

- Heltidskultur
- Robust ledelse
- Rekruttering og kompetanse
- Helsefremmende og motiverende arbeidsmiljø.

Bevilgningen benyttes til lederstøtte for å styrke kapasitet hos ledere for å sikre systematisk oppfølging og planlegging av tiltak for å øke heltid/ redusere sykefravær. I denne forbindelse vil en virksomhet satse på deltakelse i KS prosjektet «IA-ledelse 2.0- NED med sykefraværet!». To andre virksomheter etablerer og prøver ulike modeller for ressursteam. Tiltakene vil sees i sammenheng med bevilgning til etablering og utprøving av ressursteam. Økonomiske beregninger som er gjort i sektoren tilsier at man også vil håndtere effektiviseringen som forventet. Effekter på mål (heltid/sykefravær, beholde og rekruttere) og økonomi vil bli dokumentert.

Forslag til vedtak

[Helse- og sosialstyret tar saken til orientering](#)

Wenche P. Dehli
Helse- og sosialdirektør

Ellen K. Torgersen
Rådgiver Helse- og sosialdirektørens stab

Bakgrunn for saken

I sak «Oppfølging av vedtatt handlingsprogram for helse- og sosialsektoren 2018-2021» 13.02.18 ble det orientert om at administrasjonen ville komme tilbake med en nærmere tilbakemelding på iverksettelse av tiltak rettet mot sykefravær. Denne saken omhandler hvordan sektoren følger opp vedtatt budsjettforslag relatert til «tiltak for å heltid/ redusere sykefraværet + forventet gevinst ved red. sykefravær». Bystyret innvilget 2 mill.kr til arbeidet med en forventet årlig gevinst, økende gjennom perioden.

Tall i 1000 kr:

Tiltak	2018	2019	2020	2021
Tiltak for heltid/ redusert sykefravær	2000	2000	2000	2000
Forventet gevinst redusert sykefravær		- 500	- 1000	- 2 500

Arbeidet med å redusere sykefraværet er sammensatt og avhenger av flere faktorer, som tidligere belyst gjennom to saker som ble behandlet i 2017¹. Denne saken legges frem for helse og sosialstyret i forbindelse med en orientering som gis på arbeidsgiverfeltet under temadelen av møtet 25. september 2018.

På arbeidsgiverfeltet har sektoren utarbeidet strategier på følgende sentrale områder:

- Heltidskultur
- Robust ledelse
- Rekruttering og kompetanse
- Helsefremmende og motiverende arbeidsmiljø

Strategiene legger opp til en helhetlig og systematisk tilnærming til arbeid med å redusere og forebygge sykefravær, samtidig som vedtatt plan for heltid skal implementeres. Det understreker viktigheten av at prioriterte ressurser på arbeidsgiverfeltet blir sett i en sammenheng. Det orienteres derfor også om oppfølging av rådmannens vedtatte budsjettforslag i saken.

«I forslag til handlingsprogram for 2018-2021 er det lagt inn en økning i midler til helse- og sosialsektoren knyttet til demografiutvikling. Sektoren vil bruke midlene til å fremme heltidsstillinger, samtidig som tjenestebehovet i befolkningen øker. Det er forventninger til lederne at de vurderer all økning i lønnsrammer ut fra mål om heltidsstillinger.»

Rådmannen foreslår økt driftsramme på 3 mill. kr årlig knyttet til ytterligere lederstøtte i årsturnusarbeidet og etablering av fleksibelt ressursteam ved økt arbeidsbelastning for å redusere sykefravær (2 av tiltakene utenfor rammen). Begge tiltakene forventes å gi god effekt på arbeidet med å fremme heltidsstillinger.»

Under sektorens årlige handlingsplansamling 24. april 2018, fremkom det et tydelig behov for å styrke kapasitet hos ledere til personal- og faglig ledelse, samt å sikre nødvendig kompetanse i tjenestene. På bakgrunn av innspill fra samlingen og sektorens strategier på arbeidsgiverfeltet, ligger følgende hovedprinsipper til grunn for prioritering av tiltak:

- Styrke kapasitet hos avdelingsledere for å kunne arbeide med faglig ledelse, heltidskultur og forebygging av sykefravær.
- God benyttelse av arbeidskraft på tvers i organisasjonen ved tilsetning av ansatte i heltidsstillinger.
- Tiltakene skal være fremtidsrettet for å beholde og rekruttere nødvendig kompetanse.
- Effektmåling og gevinstrealisering skal ha et sentralt fokus.

¹ Sak: 38/17 Helse og sosialstyremøte 21.06.17 Sak: 61/17 Helse og sosialstyremøte 17.10.17

Pilotering av ressursteam:

Erfaringer fra heltidsprosjektet og arbeidet med årsplan viser at det er behov for koordinering av vaktbanker² på tvers av tjenesteområder og virksomheter. Behovet vil bli økende etter hvert som det ansettes flere i heltidsstillinger. Fremtidig rekrutteringsutfordringer vil også innebære nytenkning om hvordan vi benytter kompetanse og sikrer kvalifisering av vikarer.

Ledere i virksomhetene har kommet med innspill på hva ressursteam skal dekke av behov. På bakgrunn av dette er det igangsatt to utprøvningsprosjekter med ressursteam i virksomhetene omsorgssentre og behandling og rehabilitering.

Virksomhet omsorgssentra vil pilotere modell for ressursteam ved koordinering av vaktbanker på tvers av flere enheters turnuser. Virksomhet behandling og rehabilitering utreder ressursteam som innbefatter modell for fremtidsrettet organisering av sykepleietjenesten. Utprøvningsprosjektene vil gi erfaringer som gir grunnlag for hvordan en fremtidig modell bør videreutvikles og skaleres i hele sektoren.

Deltakelse i NED- med sykefraværet!

KS og NAV inngikk et samarbeid i 2016 «IA-ledelse versjon 2.0. NED med sykefraværet! Kristiansand kommune ble ikke invitert inn i første del av prosjektet, da innsatsen ble innrettet mot store kommuner med sykefravær på over 10 %. Satsingen er rettet særlig mot helse- og omsorgssektoren og barnehager da det er i disse sektorene sykefraværet er høyest. Det ble i vår åpnet opp for flere deltakerkommuner og Kristiansand kommune ble invitert inn i prosjektet. Deltakelse er forankret hos rådmann og satsingen er i tråd med kommunens egne strategier med mestringsorientert ledelse, forebygging av sykefravær og oppfølging av sykemeldte.

Helse- og sosialsektoren har besluttet at boligjenestene i virksomhet oppfølgingstjenester og Ungteam skal delta i prosjektet i første omgang. Beslutningen er basert på en helhetlig vurdering knyttet til utfordringer med høyt sykefravær, arbeidsmiljø, turnover. Det ble også vektlagt at virksomheten allerede hadde utarbeidet planer for systematisk innsats og tiltak for å redusere sykefraværet. Deltakelse i NED med sykefraværet! vil gi støtte til dette arbeidet.

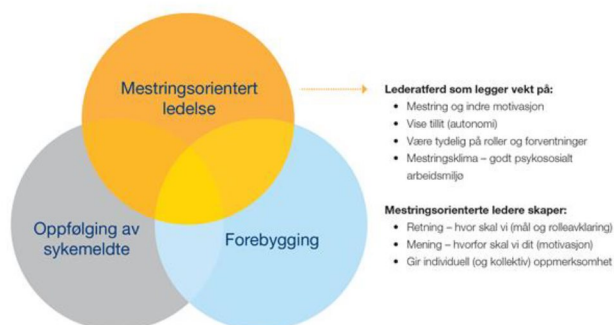
Mål med satsingen i NED- med sykefraværet!:

Prosjektet har satt seg mål om at innsatsen i prosjektet skal bidra til at sykefraværet reduseres med 20 %.

Ellers skal satsingen:

1. Gi ny kunnskap, nye verktøy og nye arenaer.
2. Gi drahjelp i kommunens eget arbeid med å redusere fraværet

- ✓ Bidra til å holde sykefraværsarbeidet høyt og kontinuerlig på agendaen i kommunene.
- ✓ Presentere ny forskning om hva som fremmer nærvær på den enkelte arbeidsplass. Mestringsorientert ledelse er kjernen i nærværsarbeidet. I tillegg løftes det inn ny kunnskap om god oppfølging og forebygging på arbeidsplassen.
- ✓ Tilby nye verktøy og ny metodikk som skal gi drahjelp i virksomhetenes eget arbeid med å redusere sykefraværet.
- ✓ Legge til rette for nye samhandlingsarenaer som understøtter kommunenes arbeid over tid.

² Når en ansatt får økt sin stillingsprosent uten at antall årsverk i turnusen økes, får man et overskudd av timer. Disse timene ligger tilgjengelig i vaktbank og benyttes ved ulike fravær.

Satsingen følges av forskere slik at suksessfaktorer, prosesser og utvikling i kommunene dokumenteres.

Lederstøtte til avdelingsledere:

Ledere fra alle virksomhetene i sektoren har som tidligere nevnt, påpekt at kapasitet hos avdelingsledere er det mest kritiske for å kunne arbeide systematisk på arbeidsgiverfeltet. For at virksomheten skal kunne jobbe helhetlig, langsiktig og systematisk med å tilrettelegge for et helsefremmende arbeidsmiljø, vil det være behov for å gi ledere støtte på administrative og praktiske oppgaver som tar mye tid i deres hverdag.

Bevilgningene samlet sett med forventet årlig gevinst benyttes til å teste ut ulike systemer og modeller for lederstøtte med mål om å styrke kapasitet hos lederne for å kunne ha fokus på kompetanse- og personalledelse. Effekter på heltid og forebygging av sykefravær vil ha et spesielt fokus ved evaluering av tiltakene.

Punkt 53/18: 2. tertial 2018 - Helse- og sosialsektoren

Bilag

Helse-og sosialsektoren 2. tertialrapport 2018

Dato 11. september 2018
Saksnr.: 201811587-3
Saksbehandler Birgit Tveit Sæbø

Saksgang
Helse- og sosialstyret

Møtedato
25.09.2018

2. tertial 2018 - Helse- og sosialsektoren

Sammendrag

Rapporten inneholder status pr. 31.08.2018 på forventet budsjettavvik for året, investeringsprosjekt, disposisjonsfond, og status innenfor medarbeider - og kvalitetsperspektivet.

Rapporten vil følge som vedlegg til kommunens samlede rapport som sluttbehandles i bystyremøtet 24. oktober 2018.

Helse- og sosialsektoren forventer et negativt budsjettavvik på 11 mill. kr pr. 2.tertial. Forventet resultat er 4,5 mill. kr bedre enn rapportert per 1. tertial.

Tabellen som følger illustrerer hvordan prognosen fordeler seg på de ulike virksomhetene.

Virksomhet	Prognose budsjettavvik 2018
Bolig- og tjenestetildeling	0
NAV	-17 300
Oppfølging	3 500
Behandling og rehabilitering	-9 050
Omsorgssentre	-1 000
Helsefremming og innovasjon	0
Service og integrering	0
Stab og sentrale konti	4 000
Merinntekter ressurskrevende tjenester	8 696
Sum helse- og sosialsektoren	-11 154

Sektoren fikk merinntekter på 8,7 mill. kr i juni 2018 som er et resultat av at endelig opptelling av ressurskrevende tjenester i mars 2018 er større enn antatt i budsjettet for 2017.

Det er flere usikkerhetsfaktorer ved årsprognosen. Det legges opp til en tett oppfølging av drift samt analyser av årsaksforhold.

Antall mottakere av sosialhjelp har økt med 7,4 % sammenlignet med 2017. Gjennomsnittlig antall mottakere av sosialhjelp til nå i 2018 er 1014 mot 935 i 2017. Antall mottakere under 25 år som mottar sosialhjelp er tilnærmet uendret sammenlignet med 2017. Dette innebærer at all økning har funnet sted i gruppen over 25 år.

Det er gjennomført en analyse av sosialhjelpsutviklingen i Kristiansand. Denne analysen viser at det er flere personer som ikke kan forsørge seg selv, noe som igjen har sammenheng med manglende forutsetninger for å knytte seg til dagens arbeidsmarked. I tillegg dokumenteres det en sammenheng mellom antall bosatte flyktninger og økte utbetalinger på sosialhjelp.

En stor del av veksten i aldersgruppen over 30 år kommer som følge av bosetting og familiegjenforening. Kommunens arbeid for god integrering ved egen integreringsvirksomhet og piloteringen av integreringsmottaket er målrettet og systematisk. Kristiansand kommune har avtale med UDI om drift av integreringsmottak og tilrettelagt avdeling ut 2018.

Utviklingstrekkene i flere av de andre storbykommunene ligner i stor grad på det vi ser i Kristiansand.

Per 1. tertial meldte vi om en aktivitetsøkning innenfor tjenesten hjemmesykepleie. Denne veksten har stagnert i 2. tertial. Gjennomsnittlig antall timer per måned i 1. tertial var på 37 327 fallende til 36 750 i 2. tertial. Dette tilsvarer en økning på 28 timer per måned i forhold til 2017, tilsvarende tall i 1. tertial viste en økning på 600 timer per måned i forhold til 2017.

Innenfor tjenesten UH bolig, tilsyn og pleie har det vært en aktivitetsøkning i løpet av året. Dette skyldes at flere brukere trenger økt tilsyn og pleie. I tillegg er det flere brukere med komplekse behov innenfor atferdsproblematikk og psykiatri.

Det er stort fokus på heltid og etablering av en heltidskultur i sektoren. Andel ansatte i 100% stilling viser en oppgang i det siste året. Sektoren har fortsatt rekrutteringsproblemer når det gjelder sykepleiere, vernepleiere, leger. Større byer har fått merke problemer med å rekruttere fastleger, det har også rammet Kristiansand. Det skyldes flere forhold. I tillegg til utfordringer knyttet til rekruttering av fagprofesjoner er det også vanskelig å rekruttere avdelingsledere.

Sykefraværet i 2.kvartal er økt noe sammenlignet med samme periode i 2017. Fraværet stiger for kvinner og synker for menn sammenlignet med 2. kvartal 2017. Det er et spesielt fokus på nærværarbeid samtidig med at tiltak for økt andel heltidsstillinger gjennomføres i tråd med bystyrevedtak. Sektoren har lagt ned et planarbeid med flere omfattende tiltak som innføres fra oktober.

Forslag til vedtak

1. Helse- og sosialstyret tar 2.tertialrapport 2018 for helse- og sosialsektoren til orientering.
2. Budsjettet for 2018 endres i samsvar med de budsjettjusteringer som er omtalt i saken.

Wenche P. Dehli
Helse- og sosialdirektør

Birgit Tveit Sæbø
Økonomirådgiver

Vedlegg:
2. tertialrapport HS

Punkt 54/18: Oppfølgingssak lavinntekt

Bilag

Vedtak OPPVEK, 18092018, Sak 67/18, Oppfølgingssak lavinntekt

Dato 10. september 2018
Saksnr.: 201713690-10
Saksbehandler Kristine Vigsnes

Saksgang

Oppvekststyret
Helse- og sosialstyret
Formannskapet

Møtedato

18.09.2018
25.09.2018
17.10.2018

Oppfølgingssak lavinntekt

Sammendrag

I forbindelse med oppfølgingssak Barn og unge i lavinntektsfamilier 11.04.18 ba formannskapet om vurdering av tiltak som kan forebygge barnefattigdom, håndtering av barnetrygd i forbindelse med sosialhjelpsstønad, samt hvordan kommunen ivaretar at barna får dekket sine behov på en forsvarlig måte.

I denne orienteringssaken redegjøres for håndtering av barnetrygd ved søknad om sosialhjelp og kostnadene ved ikke å inkludere barnetrygd ved søknad om sosialhjelp. Orienteringssaken besvarer også oppvekststyret og helse- og sosialstyrets fire oversendelsesforslag om anbefalte tiltak og om kostnader ved opplevelseskort.

Følgende tiltak anbefales for arbeidet med barnefattigdom i Kristiansand kommune:

- Utvide satsingen på prosjektet «Nye mønstre – trygg oppvekst»
- Tettere oppfølging for å få flere i arbeid
- Frivillig økonomiforvaltning
- Økt kompetanse om barnefattigdom i tjenestene
- Sommerjobb-prosjektet implementert i ordinær drift
- Bedre informasjon og tilgjengelighet

Saken presenterer kostnader ved opplevelseskortet og gir i tillegg en oppsummering av eksisterende kompenserende tiltak. Administrasjonen anbefaler en videreutvikling av dagens praksis med fokus på informasjon og tilgjengelighet.

Forslag til vedtak

[Saken tas til orientering](#)

Ragnar Evensen
Rådmann

Svein Ove Ueland
Konst. oppvekstdirektør

Wenche P. Dehli
Helse- og sosialdirektør

Bakgrunn for saken

Andel barn og unge i Norge som vokser opp i husholdninger med lavinntekt er økende. Framskrivning basert på statistikk fra SSB viser at andelen barn og unge i alderen 0-17 år som vokser i opp lavinntektshusholdninger trolig vil øke til 15 % frem mot 2029¹. Det foreligger en klar sammenheng mellom dårlig råd i familien og risikofaktorer relatert til rusmiddelbruk, kriminalitet, mobbing og vold. Ungdom med lav sosioøkonomisk status er oftere plaget med psykiske symptomer enn gruppen av ungdom med høy sosioøkonomisk status. Det er også slik at barn som bor i husholdninger hvor det er økonomiske problemer under oppveksten har i stor grad det også som voksne.

I forbindelse med oppfølgingssak Barn og unge i lavinntektsfamilier 11.04.18 fattet formannskapet følgende vedtak:

1. Formannskapet tar saken til orientering og ber administrasjonen om å jobbe med helse- og sosialstyrets 4 forslag. I tillegg ønsker formannskapet at administrasjonen vurderer BUFDIRs indikatorer for identifikasjon av barnefattigdom for å bedre måle utviklingen av barnefattigdom, og ut ifra det foreslå tiltak som forebygger barnefattigdom.

(Enst.)

2. Formannskapet ber om at saken også belyser hvordan andre sammenlignbare kommuner håndterer barnetrygden når man mottar sosialstønad, samt hvordan Kristiansand kommune ivaretar at barna får dekket sine behov på en forsvarlig måte og sikres en trygg oppvekst og deltagelse i skoler og fritidsaktiviteter.

(Enst.)

Denne orienteringssaken besvarer også helse- og sosialstyrets fire oversendelsesforslag som følger samme sak:

1. Som en forlengelse til HP arbeidet ber HS styret administrasjonen anbefale hvilke tiltak som anses mest hensiktsmessige for å redusere antall barn og unge i lavinntektsfamilier i kommunen. De økonomiske konsekvensene bes belyst.

2. Formannskapet ønsker videre belyst hvilke kompensierende tiltak som administrasjonen vil anbefale å prioritere ytterligere.

3. Formannskapet ber administrasjonen å vurdere kostnadene ved å innføre opplevelseskortet.

4. Formannskapet ber administrasjonen å tallfeste de økonomiske konsekvensene ved ikke å inkludere barnetrygd i inntektsberegningen.

(Enst.)

¹ Oppvekstrapporten 2017 (s. 18). https://www.buudir.no/PageFiles/32639/Oppvekstrapporten_2017.pdf

1. BUFDIRs indikatorsett

Barne-, ungdom – og familiedirektoratet (BUFDIR) har utviklet et indikatorsett som baserer seg på lavinnteksdefinisjonen EU60², og inneholder 20 indikatorer som er svært relevante for kommunens arbeid med barnefattigdom. Kristiansand kommune benytter dette indikatorsettet i arbeidet mot barnefattigdom. Formannskapet fikk i november 2017 en orienteringssak som presenterte en rekke forhold knyttet til barn og unge i lavinntektsfamilier, basert på BUFDIRs indikatorsett.

Indikatorene ligger på BUFDIRs nettportal www.barnefattigdom.no.

Indikatorene bidrar til et statistisk bredt bilde av situasjonen i kommunen knyttet til lavinntekt. Anbefalte tiltak i saken foreslås ut fra et helhetsbilde som bygger på blant annet BUFDIRs indikatorsett.

2. Barnetrygd ved søknad om sosialhjelp, og ivaretagelse av barns behov.

NAV Kristiansand har vært i kontakt med en del NAV-kontor i ASSS-nettverket for å undersøke hvilken praksis andre store kommuner har når det gjelder barnetrygden i forbindelse med utmåling av sosialstønad. Disse kommunene var Fredrikstad, Drammen, Bergen og Sandnes. Foruten Bergen svarte alle på henvendelsen. I tillegg tok vi kontakt med nabokommunene Søgne og Songdalen for å undersøke deres praksis.

I likhet med Kristiansand kommune beregner ovennevnte kommuner barnetrygden som inntekt. Man tar også med utgiftene til barnet som barnetrygden er ment å dekke (livsopphold). Det er ingen sprik i praksisen mellom disse kommunene når det gjelder håndteringen av barnetrygden.

Det er flere kommunale sektorer og virksomheter, samt private aktører, som bidrar til å sikre barna en trygg oppvekst og et inkluderende fellesskap i skole og fritidsarenaer. NAV er en viktig aktør i så henseende for de mest marginaliserte familiene. Barnas situasjon blir kartlagt systematisk, og tiltak blir iverksatt ut i fra behov i familiene. Som hovedregel vil familiene leve på eller nær sosialhjelpsgrensen for å motta sosialstønad for barn. Tiltakene som iverksettes kan være (ikke uttømmende):

- Dagtilbud til de minste barna (barnehage og SFO).
- Ekstra bidrag til klær, feiring, gave m.v. i forbindelse med høytider og særskilte begivenheter (for eksempel konfirmasjon).
- Dekke husleie- eller strømrøstanser for å sikre barnas behov.
- Dekke kontingenter for fritidsaktiviteter (fotball, dans, skolekorps m.v.)
- Bidrag til sommerferieopplevelser (dyreparken, Aquarama, danmarkstur m.m.)

Dagtilbud som barnehage og SFO til barn er noe NAV Kristiansand prioriterer hvis foreldrene snakker dårlig norsk, har utfordringer med psykisk helse eller hvis alternativet ville vært hjemmевærende foreldre som passivt mottok sosialhjelp (barnehage/SFO kan muliggjøre aktivitet for foreldrene på dagtid). Mangel på ledige plasser i barnehage gjennom året kan bidra til utvidet mottak av sosialhjelp ettersom NAVs tiltak krever at foreldrene er tilgjengelige på dagtid.

NAV Kristiansand mottar jevnlig søknader om hjelp til å dekke restanser fra folk som står i fare for å bli kastet ut eller strømmen stengt. Når disse har barn legger NAV ekstra stor vekt

² Husholdninger med en inntekt som er lavere enn 60 % av medianinntekten i Norge.

på å kartlegge barnas situasjon og barneperspektivet er alltid med i vurderingen. Utfallet av vurderingen har barnas beste som en del av betraktningene.

NAV Kristiansand gir informasjon om muligheten til å søke om ekstra bidrag til barna (for eksempel fritidsaktiviteter, sommerferieopplevelser m.v.) til brukere som kvalifiserer til det. Dette er et obligatorisk punkt i samtlige livsoppholdsvedtak som sendes ut til barnefamilier.

3. Anbefaling av tiltak som anses mest hensiktsmessige for at færre barn og unge skal vokse opp i husholdninger med lavinntekt

Andel barn og unge som vokser opp i lavinntektshusholdninger øker. Med denne økningen kan vi også forvente en økning i antall barn og unge som opplever levekårsutfordringer på mange områder samtidig. Flere barn vil ha ustabile familierelasjoner, flere vil ha problemer på skolen og flere vil slite psykisk. Framskrivning basert på statistikk fra SSB viser at andelen barn og unge i alderen 0-17 år som vokser i opp lavinntektshusholdninger trolig vil øke til 15 % frem mot 2029³ dersom utviklingen fortsetter.

Oversendelsesforslaget ber om anbefaling av tiltak som anses mest hensiktsmessige for at færre barn og unge i kommunen skal vokse opp i lavinntekt. Det er utfordrende å anbefale enkelttiltak for utfordringer som er så komplekse som utfordringene med barnefattigdom. Familiene som strever med vedvarende lavinntekt opplever ofte levekårsutfordringer på mange områder samtidig. **Nasjonale evalueringer og lokale erfaringer tilsier at kommunens arbeid mot barnefattigdom bør fokusere på helhetlige og koordinerte tjenester, økt kompetanse og fleksibilitet i tjenestene.**

Beregningsmetoden som benyttes til lavinntektsstatistikken er en annen årsak til at det er utfordrende å svare ut oversendelsesforslaget. Lavinntekt beregnes ut fra husholdningens inntekt og husholdningens størrelse (antall barn og voksne husholdningens samlede inntekt skal forsørge). For å redusere antall barn og unge som lever i lavinntektsfamilier i kommunen her og nå må lavinntektshusholdningenes **inntekt økes**. Økt arbeidsinntekt eller økt nivå på ytelser som barnetrygd, sosialhjelp, arbeidsavklaringspenger, kvalifiseringsstønad, introduksjonsstønad, o.l., er de virkemidlene som på kort sikt vil ha effekt på andelen barn og unge i lavinntektshusholdninger.

Beregningsmetoden for lavinntekt baseres kun på inntekt, ikke på reduserte utgifter. Det betyr at alle tiltak som **reduserer utgiftene** i en lavinntektshusholdning ikke påvirker statistikken over andel barn og unge som vokser opp i husholdninger med lavinntekt. Det betyr likevel ikke at tiltak som reduserer utgifter og bedrer hverdagsøkonomi eller at tiltak som gir muligheter for deltakelse ikke har effekt. Tiltak som ikke påvirker statistikken over familier med lavinntekt kan likevel ha stor betydning for livskvalitet og for barn og unges muligheter som voksne.

Med denne bakgrunnen har administrasjonen valgt å anbefale tiltak basert på forskningsbasert kunnskap, brukerorganisasjoners innspill og erfaringer fra satsingen «Nye mønstre – trygg oppvekst» som jobber tett sammen med familier i målgruppa.

Nye mønstre – trygg oppvekst

Prosjektet Nye mønstre – trygg oppvekst organiserer tjenester og tiltak med utgangspunkt i familienes behov. Deltakerfamiliene får en familiekoordinator som er en kontaktperson inn mot hjelpeapparatet, som er tett på og tilgjengelig over tid. Familiekoordinator koordinerer tjenesteapparatet rundt både voksne og barn i familiene. Modellen vekker nasjonal interesse, og gjennom folkehelseprogrammet i Agder deltar 11 kommuner i satsingen. I tillegg deltar Stavanger kommune i Nye mønstre – trygg oppvekst, med oppstart høsten 2018. Det er etablert et forskningsprosjekt til satsingen for å identifisere og evaluere effekter av modellen.

³ ³ Oppvekstrapporten 2017 (s. 18). https://www.bufdir.no/PageFiles/32639/Oppvekstrapporten_2017.pdf

Familiekoordinatorene i Nye mønstre – trygg oppvekst kommer tett på familiene, både voksne og barn. Gjennom systematisk kartlegging og tett oppfølging over tid får de unik innsikt i livssituasjonen til den enkelte familie, de avdekker behov som ikke blir sett eller formidlet tidligere. Ved å ta utgangspunkt i familienes behov bygger vi helhetlige og koordinerte tjenester rundt familiene. Prosjektet skal, basert på erfaring og kunnskap i prosjektperioden, utvikle en modell for implementering i ordinær drift.

Gjennom prosjektet erfarer vi at kommunen har de tiltak og tjenester som er nødvendig, men det er behov for å utvikle sammenhengende og helhetlige tjenester og tiltak til målgruppa. Koordinering er en forutsetning for å lykkes med helhetlige tjenester.

Kristiansand kommune har fra 1. september 2018 totalt 3,6 årsverk som familiekoordinatorer og 36 familier som deltar i prosjektet. 105 barn, 5% av andelen barn og unge i lavinntektshusholdninger i kommunen, deltar i prosjektet. Behovet er betraktelig større. Administrasjonen anbefaler utvidelse av antall familiekoordinatorer til utprøving av metode og utvikling av satsingen.

Tiltak: To familiekoordinator til satsingen Nye mønstre – trygg oppvekst; kr 1 400 000.

Tettere oppfølging for å få flere i arbeid

Arbeid er veien ut av fattigdom. Å være i arbeid er det som beskytter best mot fattigdom, og foreldres yrkesdeltakelse har betydning for barns yrkesdeltakelse som voksne. 63 % av barn og unge i lavinntektsfamilier i Kristiansand vokser opp i husholdninger uten yrkestilknyttede voksne. NAV Kristiansand opplever god effekt av tiltak som gir tett oppfølging til arbeidssøker og også til arbeidsgiver. Brukerorganisasjoner etterspør mer fast oppfølging fra NAV. Supported employment (SE) er jobbtiltak tilpasset personer med sammensatte behov for støtte for å kunne få og beholde jobb. Oxford Researchs rapport Veikart for bedre levekår i Agder fremholder SE-modellen som tiltak i Levekårssatsingen på Agder. NAV Kristiansand benytter i dag SE-metoden for ungdomsgruppen opp til 30 år. Dette har gitt gode resultater, og administrasjonen ønsker å prøve ut tiltak i SE-modellen også for gruppen over 30 år som har forsørgeransvar for barn.

Tiltak: Ti oppfølgere til arbeidsrettet oppfølging gjennom Supported employment-metodikk til brukere med forsørgeransvar; kr 7 500 000.

Frivillig økonomiforvaltning

68 % av barnefamiliene med lavinntekt i Kristiansand kommune har mer enn halvparten av inntektene sine fra offentlige overføringer (jf. barnefattigdom.no). Det er en stor utfordring for mange at de ulike ytelsene ikke ses i sammenheng. Økonomien er basert på ulike utbetalingsdatoer gjennom hele måneden, og for noen av familiene er ingen av utbetalingene store nok til å dekke husleie. Trang økonomi og inntekter gjennom flere mindre utbetalinger vanskeliggjør en økonomisk forutsigbarhet. NAV sitt tilbud om frivillig økonomiforvaltning er et viktig tiltak for familier som trenger praktisk bistand til å håndtere sin økonomi. Tiltaket gir økt forutsigbarhet og bidrar til å redusere stressbelastninger, som også påvirker barna i familiene. Flere familier har behov for og ønsker nettbankforvaltning.

Offentlig oppnevnt verge gjennom ordningen hos fylkesmannen er i realiteten ikke et alternativ for familiene da terskelen er høy og mange opplever stigma knyttet til ordningen. Administrasjonens forslag er å øke kapasiteten ved den frivillige økonomiforvaltningen på NAV.

Tiltak: 200 % stillingsressurs frivillig økonomiforvaltning; kr 1 400 000

Økt kompetanse

Kontinuerlig arbeid for å skape en samhandlingsstruktur i kommunen og felles verdier på tvers av sektorer og nivåer er helt avgjørende for samhandlingen om utsatte barn og unge. Tilføring og bygging av kompetanse på alle nivåer er suksesskriterier.

Bedre tverrfaglig Innsats (BTI)⁴ er en nasjonal samhandlingsmodell for tjenester som møter gravide, barn, unge og foreldre det er knyttet undring eller bekymring til. Hensikten med BTI-modellen er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats uten at det blir brudd i oppfølgingen. BTI-modellen implementeres i Kristiansand våren 2019.

Kommunen har et lovpålagt ansvar for at tjenestene henger sammen, men ulike sektorer og tjenester kan ha ulik problemforståelse og ulik kunnskap om konsekvenser av barnefattigdom, og om den totale situasjonen til den enkelte familien.

Det bør prioriteres tiltak som bidrar til å øke tjenestenes kompetanse om konsekvenser av barnefattigdom, bedre kartlegging for å identifisere familier med utfordringer og øke tjenestenes kjennskap til ulike tiltak innenfor offentlig og frivillig sektor.

Tiltak: Kompetanseheving gjennom fagmøter med fokus på barnefattigdom, på tvers av tjenester og sektorer. Kompetanseheving gjennomføres innenfor eksisterende ramme.

Tiltak: Tidlig innsats til barn og unge. Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI) skal kartlegge, fange opp og iverksette tidlig innsats. Barnefattigdom inkluderes som temaområde i utvikling av BTI-handlingsveiledere.

4. Kompenserende tiltak

Kristiansand kommune og frivillige lag, foreninger og organisasjoner i kommunen har en rekke tilbud og tjenester til barn og unge i lavinntektsfamilier. En utfordring når det gjelder kompenserende tiltak i kommunen er **tilgjengelighet og informasjon**, ikke mangel på tilbud. Videre foreslås sommer-jobb-prosjektet implementert i ordinær drift, og kapasiteten ved tiltaket bør prioriteres.

For å gi et grunnlag for vurdering av kompenserende tiltak presenteres derfor en rekke tiltak som eksisterer i dag. Dagens tilbud og praksis bør også ses i sammenheng med vurdering av opplevelseskort.

NAV Kristiansand formidler **ordinære kinobilletter og billetter til Dyreparken** til enkeltbrukere med barn. NAV Kristiansand forvalter midler til dekning av utstyr som for eksempel sykkel og PC samt fritidsaktivitet og ferietilbud. Ordningen er basert på individuelle ønsker, og er ikke et standardisert tilbud. Det er et viktig prinsipp at familiene selv vurderer hvilke aktiviteter eller feriealternativer som er aktuelle for dem.

I vedtatt handlingsprogram for perioden 2016-2019 er det bevilget kr **1 million pr år til tjenestekjøp på Aquarama** til barn og unge i lavinntektsfamilier. Midlene er benyttet til kjøp av inngangsbilletter, samt svømmekurs for målgruppa arrangert i samarbeid med ulike frivillige organisasjoner. Samarbeidet med frivillige organisasjoner har vist seg helt uvurderlig for å nå familier som ellers opplever en rekke barrierer for å benytte tilbudet.

Fritidsetaten tilbyr en rekke **ferie- og fritidsaktiviteter** for barn og unge. Flere feriearrangementer får tilskudd fra BUFDIRs tilskuddsordning mot barnefattigdom. Tilbudene har lav egenandel, og er gratis for målgruppa. I 2017 fikk over 400 barn gratis plass på ferietilbud og turer i regi av kommunens fritidstjenester. Fritidsetaten jobber systematisk med inkludering av barn og unge som vokser opp i husholdninger med lavinntekt, blant annet er det 12 kommunale fritidsklubber som tilbyr gratis kveldsmat to kvelder i uka. Det er også

⁴ http://tidliginnsats.forebygging.no/Global/BTI_brosjyre_2017.pdf

bygget opp utstyrslagre både øst og vest i byen hvor det er mulig å låne gratis sports- og turutstyr til barn og unge. Kulturdirektøren vil styrke driften av disse utstyrslagrene i neste handlingsprogramperiode.

Kristiansand kommune tilbyr **feriekoloni ved Haraldvigen leirsted** for barn og unge i alderen 7- 13 år. Tilbudet er åpent for alle, egenandelen er inntektsgradert. I 2018 kom det 160 søknader til 92 plasser. Søknadene kommer fra skole, helsestasjon og foreldre selv.

Familier med inntekt under 308 900 kr pr år kan søke om friplass ved **Knuden Kristiansand kulturskole**. I tillegg har kulturskolen ukentlig gratistilbud til nærmere 200 barn, primært knyttet til Øvre Slettheia skole og Tordenskjolds gate skole.

Vest-Agder museet tilbyr årskort til familier som sliter økonomisk. Kommunene i fylket vurderer hvilke familier som bør få årskort og står for utdelingen.

Idrettsrådet forvalter Storbyprosjektet - tilskudd til familier med lav betalingsevne. Klubbene kan søke idrettsrådet om støtte til "barn og ungdom fra familier med lav betalingsevne". Tilskuddet skal bidra til at barn og ungdom kan delta i ordinære idrettsaktiviteter tross svak av økonomi.

Sommerskolen er et eksempel på et populært universelt tiltak som er åpent og gratis for alle. Det hindrer stigma, og fraværet av søknadsskjema hvor inntekt skal oppgis reduserer barrierer for i det hele tatt å melde seg på.

Skolefritidsordning (SFO) er en svært betydningsfull sosial arena for barn. Fra skoleåret 2018/19 innførte Kristiansand kommune inntektsgradert foreldrebetaling i SFO. Hensikten med ordningen er å bidra til å utjevne sosial ulikhet slik at flere barn får anledning til å delta i SFO-fellesskapet uavhengig av foreldres inntekt.

Bedre informasjon og tilgjengelighet

Erfaringer og tilbakemeldinger tilsier at flere av tilbudene til målgruppa bør være mer tilgjengelige. Tilbud og ordninger bør synliggjøres og kommuniseres tydelig ut. Det bør være et mål å redusere tersklene for å søke om støtte til deltakelse for barn og unge. I dag er det slik at søknadsskjema for sosialhjelp benyttes for å søke om dekning av fritidsaktivitet og utstyr til barn. Mange familier som ikke ordinært mottar sosialhjelp opplever det som en barriere.

Tiltak: Utvikle nettside som gir samlet informasjon om kommunens tilbud til målgruppa.

Tiltak: Utvikle eget søknadsskjema for søknad om dekning av utgifter til fritidsdeltakelse for barn og unge i lavinntektsusholdninger, og avklare hensiktsmessig organisering av ordningen, for å redusere stigma og øke sannsynligheten for at familier i målgruppa søker.

Økt tilgjengelig informasjon om ordninger og enklere søknadsskjema vil kunne gi større pågangen til ordningene og kostnaden kan forventes at vil øke.

Sommerjobb-prosjektet

Sommerjobb-prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom NAV Kristiansand og Oppfølgingstjenesten ved Ung-team. Målsettingen med sommerjobb-prosjektet er å gi ungdom i husholdninger med lav inntekt en positiv arbeidserfaring i trygge omgivelser. Målgruppa er ungdom som faller utenfor både sosialt og økonomisk, og som ikke har arbeidserfaring eller mulighet til å skaffe seg arbeid på egen hånd.

20 ungdommer tilbys sommerjobb, 3 ukers arbeid i gruppe sammen med arbeidsleder som følger tett opp og veileder i arbeidssituasjon. Arbeidsplassene er Parkvesenet, Scandic hotel og Elvegata omsorgssenter, samt oppdrag gjennom Yngre hjelper eldre, I sommerjobb-

prosjektet får ungdommene støtte, hjelp og nødvendig veiledning til å stå i et arbeidsliv. Ungdommene må søke om plass gjennom den hjelpeinstansen de er knyttet til. Prosjektet har bidratt til å forhindre skole-drop-out for ungdommer i målgruppa.

Prosjektet har gjennom flere år vært finansiert gjennom tilskuddsmidler fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets tilskuddsordning mot barnefattigdom, men det er nå varslet at det går mot avslutning av tilskudd til prosjektet. Innvilget tilskuddsbeløp er redusert og prosjektet blir utfordret på hvordan metodikk og oppfølging skal ivaretas etter endt prosjektperiode. En overgang fra prosjektorganisering til drift vil gi økt forutsigbarhet og bedre mulighet for planlegging og forberedelse sammen med arbeidsledere og arbeidsplassene som bidrar.

Tiltak: Sommerjobb-prosjektet etableres som fast tiltak. Kostnad til lønn for 20 ungdommer og to arbeidsledere: kr 600 000,-

5. Anbefalte tiltak oppsummert

Nye mønstre – trygg oppvekst	2 x 100 % familiekoordinatorer: 1 400 000
Tettere oppfølging for å få flere i arbeid	Supported Employment 10 x 100% stillinger i tillegg til ordinær drift øremerket mottakere med forsørgeransvar: 7 500 000
Frivillig økonomiforvaltning	2 x 100 % stillingsressurs: 1 400 000
Økt kompetanse i tjenestene	Kompetanseheving - barnefattigdom Bedre tverrfaglig innsats (BTI)
Sommerjobb-prosjektet	Sommerjobbprosjektet: 600 000
Styrke driften av lagrene for gratis utlån av utstyr	Utstyrslager : 400 000
Bedre informasjon og tilgjengelighet	Søknadsskjema og informasjonsbrosjyre Nettside

6. Opplevelseskort

Den nasjonale ordningen med Opplevelseskortet baserer seg på at aktørene i kulturlivet bidrar med gratis adgang til aktivitetene og at det betales en engangssum på kr 25 000 til den nasjonale ordningen og en årlig lisens på kr 15 000.

Unntaket for gratis aktiviteter i de store byene er kinobilletter hvor det må kjøpes billetter til innehaverne av kortet. Årsaken er at kinoen ikke eier sitt eget produkt, men har forpliktelser og utgifter til distributørene (filmleiebetingelser). Både i Stavanger og Tromsø kjøpes kinobillettene til kr 85 pr stk.

Kostnader til opplevelseskortet knytter seg ellers til markedsføring, produksjon av kortet og administrasjon. Både Tromsø og Stavanger bruker NAV til å administrere hvem som får kortet og en person fra kultursektoren til å følge opp aktivitetene og koordinere tilbudene.

I Tromsø er det ansatt en informasjonskonsulent i 100 % stilling for ungdom og fritid som anslår at 20 % av hans tid går til oppfølging av opplevelseskortet. Tromsø kommune har valgt å begrense antallet kort til 200 i en prøveperiode frem til 2020 og har en utgifter på kr 220 000 i 2018 og kr 230 000 i 2019. Halvparten av utgiftene går til kjøp av kinobilletter.

Tromsø har pr i dag ikke badeland, klatrepark eller dyrepark. I tillegg kommer administrative ressurser knyttet til administrering og informasjon, beregnet til 20 % stilling pr år. I oppstartsåret beregnet Tromsø med 50 % stilling for å gjøre avtaler og innføring av kortet.

For Kristiansand burde en innføring av Opplevelseskortet tatt høyde for å dekke minst halvparten av barn i målgruppen, anslått til 1000 kort. Nav sin erfaring med enkelte aktører i Kristiansand som Dyreparken, Aquarama og Kristiansand kino er at billetter må kjøpes slik som det allerede gjøres i dag. Å ha et opplevelseskort som ikke inneholder billetter til badeland, dyrepark, klatrepark og kino være et dårligere tilbud enn dagens.

Kostnadsestimat:

Innmelding Opplevelseskortet	25 000	Lisensen kr 15 000 for påfølgende år
Oppstartseminar	50 000	
Informasjonsmateriell og design	80 000	
Trykk og design av kortene	50 000	
Aquarama	800 000	2 besøk med ledsager
Høyt & lavt	600 000	1 besøk med ledsager
Dyreparken	400 000	1 besøk med ledsager
Kino	600 000	2 besøk med ledsager inkludert popcorn
Sum	2 605 000	

I tillegg må det beregnes ca 50 % stilling i oppstartsåret og 20 % stilling for informasjon og avtalepleie for kommende år basert på erfaringer i Stavanger og Tromsø. Både i Stavanger og Tromsø er det veiledere på Nav som deler ut kortene i ordinære veiledningssamtaler.

7. Økonomisk konsekvens ved ikke å inkludere barnetrygd i inntektsberegning

Administrasjonen har beregnet kostnaden ved å ikke inkludere barnetrygden som inntekt ved beregning av sosialhjelp. I 2017 ville kostnaden tilsvart omtrent 10 millioner kroner i ekstra utbetalt sosialhjelp i Kristiansand kommune.

Utrekningen er basert på forståelsen om at hele barnetrygden skal utelates ved beregning av sosialstønad. Den faktiske stønadslengden for hver enkelt husholdning er lagt til grunn.

Dersom antallet barnefamilier og barn øker vil kommunens kostnad også øke, med mindre andre faktorer som stønadslengde reduseres i samme tidsrom. Barnefamilier har en lengre stønadslengde enn befolkningen på sosialhjelp for øvrig (5,7 måneder mot 4,6 måneder).

Husholdningstyp e	Antall husholdning er	Antall barn	Gjennomsnitt barn pr husholdning
Enslig med barn	331	616	1,86
Par med barn	260	743	2,86
Totalt	591	1359	2,3

Omfang av barnefamilier som mottok sosialhjelp i 2017.

8. Oppsummering

Lavinntektsutfordringer og barnefattigdom er komplekse problemstillinger som det er utfordrende å skulle peke på enkeltløsninger for. Familiene opplever ofte flere problemstillinger samtidig, og det krever innsats på mange områder samtidig. Helhetlige og koordinerte tjenester er derfor helt sentralt, og bør være hovedprioritering i kommunens arbeid mot barnefattigdom. Som det fremkommer i saken er det ikke nye tjenester som er behovet, det er sammenheng mellom og tilgang til tiltak som må forbedres.

Arbeidet mot barnefattigdom krever langsiktig, målrettet og koordinert innsats. Kristiansand kommune har et pågående utviklingsarbeid på feltet, satsingen Nye mønstre – trygg oppvekst, som involverer flere sektorer og tjenester. Forskningsarbeidet tilknyttet satsingen vil gi ny kunnskap som kan bidra til å peke ut sentrale områder for videre tiltaksutvikling. Formannskapet holdes orientert om de funn og erfaringer man gjør i satsingen.